

Głoski szeregu ciszącego [ś, ź, ć, dź]

Głoski [ś], [ź], [ć] oraz [dź] są pierwszymi z **głosek dentalizowanych**, które pojawiają się w mowie dziecka. Według przyjętych norm, powinny się one prawidłowo wykształcić w 3 roku życia dziecka.

Najważniejszym ćwiczeniem przygotowującym do wywołania tego szeregu jest kształtowanie umiejętności głośnego ssania cukierka, z tym że należy pilnować, by środek grzbietu języka ćwiczącego dziecka całkowicie przylegał do podniebienia twardego.

Ćwiczenia języka:

- „**koci grzbiet**” – opieranie czubka języka o wewnętrzną powierzchnię dolnych zębów i próby unoszenia środka języka do podniebienia;
- oblizywanie językiem wewnętrznej powierzchni dolnych zębów i dziąseł;
- liczenie czubkiem języka dolnych zębów po wewnętrznej stronie;
- „**skaczący języczek**” – naprzemienne dotykane czubkiem języka górnych, a następnie dolnych siekaczy po wewnętrznej stronie, przy otwartych ustach;
- „**hi hi**” – naśladowanie śmiechu o brzmieniu wysokim, średnim, niskim, na przemian cicho i głośno;
- „**ihihhi ihihihhi**” – wydawanie odgłosu rżenia konia;
- wymawianie szeptem, a potem głośno „**iii**”, „**jjj**”, „**hi**” podczas szerokiego rozciągania kącików warg.

Ćwiczenia warg:

- układanie ust, jak podczas wymawiania „u”, a następnie, jak przy „i”;
- lekki uśmiech, a następnie powrót warg do pozycji neutralnej;
- naprzemienne otwieranie i zamykanie środkowej części warg podczas zaciskania kącików ust.

Głoska [ś] – układ aparatu mowy:

- czubek języka oparty o dolny wałek dziąsłowy;
- środek języka unosi się do przedniej części podniebienia twardego;
- usta nieznacznie wysunięte do przodu, a kąciki zaciskają się;
- zbliżamy zęby tworząc szczelinę.

Głoskę [s] ćwiczymy:

- w izolacji,
- w połączeniu z samogłoskami w nagłosie, śródgłosie i wygłosie w sylabach, logotomach, wyrazach, związkach wyrazowych i zdaniach
- w połączeniu ze spółgłoskami w nagłosie, śródgłosie i wygłosie w sylabach, logotomach, wyrazach, związkach wyrazowych i zdaniach.

Materiał językowy:

isi, isia, isio, isie, isiu
sia, sio, sie, siu, si
asia, asio, asie, asiu, si
osia, osio, osie, osiu, osi
esia, esio, esie, esiu, esi
usia, usio, usie, usiu, usi
ysia, ysio, ysie, ysiu, ysi
aś, oś, eś, uś, yś

/ś/ w nagłosie	/ś/ w śródgłosie	/ś/ w wygłosie
SIANO	ASIA	RYŚ
SIATKA	KASIA	PTYŚ
SIEDEM	ZOSIA	MIŚ
SIEWNIK	LUSIA	STRUŚ
SIELANKA	MARYSIA	TATUŚ
SIODŁO	BOGUSIA	KTOŚ
SIECZKA	WIESIA	ŁOŚ
SIEDZENIE	JASIA	COŚ
ŚMIECH	MAMUSIA	OŚ
ŚMIETNIK	GOSPOSIA	GĘŚ
ŚMIETANA	GAŚNICA	WIEŚ
ŚLIWKA	MAŚLAK	PIOTRUŚ
ŚLUB	MYŚLIWY	TOMUŚ
ŚNIEG	TAŚMA	KRZYŚ
ŚLAD	UŚMIECH	KTÓRYŚ
ŚWIAT	JAŚMIN	GAŁĄŻ
ŚWIADEK	NALEŚNIK	ZAWIEŚ
ŚWIECA	HUŚTAWKA	GAŚ

Głoska [ż] – układ aparatu mowy:

- czubek języka oparty o dolny wałek dziąsłowy;
- środek języka unosi się do przedniej części podniebienia twardego;
- usta nieznacznie wysunięte do przodu, a kąciaki zaciskają się;
- zbliżamy zęby tworząc szczelinę.
- **drżąją wieżadła głosowe – szyja „gra”**

Głoskę [ż] ćwiczymy:

- w izolacji,
- w połączeniu z samogłoskami w nagłosie i w śródgłosie w sylabach, logotomach, wyrazach, związkach wyrazowych i zdaniach
- w połączeniu ze spółgłoskami dźwięcznymi w nagłosie i w śródgłosie w sylabach, logotomach, wyrazach, związkach wyrazowych i zdaniach.

Materiał językowy:

zia, zio, zie, ziu, zi;
azia, azio, azie, aziu, azi
ozia, ozio, ozie, oziu, ozi
ezia, ezio, ezie, eziu, ezi
uzia, uzio, uzie, uzium, uzi
yzia, yzio, yzie, yziu, yzi.

/ż/ w nagłosie	/ż/ w śródgłosie	
ZIARNO	KOZIOŁEK	JEZIORO
ZIEMNIAK	POZIOMKI	GROŹNY
ZIELONY	BAZIE	WYRAŹNY
ZIEMIA	GUZIK	PÓŹNO
ZIELEŃ	BUZIA	MROŹNY
ZIELARZ	KAZIK	LUŹNY
ZIEWAĆ	TUZIN	WOŹNY
ZIĘBA	ZUZIA	KUŹNIA
ZIĘĆ	JÓZIO	ŁAŹNIA
ZIOŁA	ŁAZIENKA	GROŹBA
ZIMA	BLIZIUTKO	RZEŹBA
ŹLE	GAŁĘZIE	WIĘZIEŃ
ŹRENICA	OZIMINA	NIZINA

Głoska [ć] - układ aparatu mowy:

- czubek języka oparty o dolny wałek dziąsłowy;
- środek języka unosi się do przedniej części podniebienia twardego;
- usta nieznacznie wysunięte do przodu, a kąciaki zaciskają się;
- zwarcie a potem szczelina między środkiem języka a podniebieniem.

Głoskę [ć] ćwiczymy:

- w izolacji,
- w połączeniu z samogłoskami w nagłosie, śródgłosie i wygłosie w sylabach, logotomach, wyrazach, związkach wyrazowych i zdaniach
- w połączeniu ze spółgłoskami w nagłosie, śródgłosie i wygłosie w sylabach, logotomach, wyrazach, związkach wyrazowych i zdaniach.

Materiał językowy:

cia, cio, cie, ciu, ci;
acia, acio, acie, aciu, aci
ocia, ocio, ocie, ociu, oci
ecia, ecio, ecie, eciu, eci
ucia, ucio, ucie, uciu, uci
ycia, ycio, ycie, yciu, yci;
ać, oć, eć, uć, ić.

/ć/ w nagłosie	/ć/ w śródgłosie	/ć/ w wygłosie
CIASTO	BOCIAN	MALOWAĆ
CIASTKO	DZIECI	RYSOWAĆ
CIAŁO	KOCIOŁ	PIĆ
CIEKAWY	KWIECIEŃ	LATAĆ
CIEŁĘ	POCIĄG	STAĆ
CIEŃ	POCIECHA	PŁYWAĆ
CIEPŁO	PRZYJACIEL	SIEĆ
CIEŚLA	WYCIECZKA	MIEĆ
CIENKI	UCIECZKA	MÓWIĆ
CIERPLIWY	ŻYCIE	ŚMIEĆ
CIEMNO	DZIĘCIOŁ	ŁOKIEĆ
CIOCIA	LECIEĆ	PAPROĆ
CIUPAGA	ŚWIECIĆ	DOBROĆ
CIŚNIENIE	NAUCZYCIEL	WILGOĆ
ĆMA	MACIEK	NIĆ

Głoska [dź] – układ aparatu mowy:

- czubek języka oparty o dolny wałek dziąsłowy;
- środek języka unosi się do przedniej części podniebienia twardego;
- usta nieznacznie wysunięte do przodu, a kąciaki zaciskają się;
- zwarcie a potem szczelina między środkiem języka a podniebieniem,
- drgają więzadła głosowe – **szyja „gra”**.

Głoskę [dź] ćwiczymy:

- w izolacji,
- w połączeniu z samogłoskami w nagłosie i w śródgłosie w sylabach, logotomach, wyrazach, związkach wyrazowych i zdaniach
- w połączeniu ze spółgłoskami dźwięcznymi w nagłosie i w śródgłosie w sylabach, logotomach, wyrazach, związkach wyrazowych i zdaniach (głoski dźwięczne w wygłosie wymawiane są bezdźwięcznie).

Materiał językowy:

dzia, dzio, dzie, dziu, dzi;
adzia, adzio, adzie, adziu, adzi
odzia, odzio, odzie, odziu, odzi
edzia, edzio, edzie, edziu, edzi
udzia, udzio, udzie, udziu, udzi
ydzia, ydzio, ydzie, ydziu, ydzi.

/dź/ w nagłosie		/dź/ w śródgłosie	
DZIADEK	DZIELNY	PODZIAŁ	BARDZIEJ
DZIAŁO	DZIELIĆ	UDZIAŁ	ODPOWIEDZI
DZIAŁKA	DZIELENIE	TYDZIEŃ	CZARODZIEJ
DZIÓB	DZIEŃ	PODZIELIĆ	ŚLEDZIE
DZIUPLA	DZIENNY	CODZIENNIE	SADZIĆ
DZIURA	DZIENNIK	ŁABĘDZIE	WĘDZIĆ
DZIAŁANIE	DZIECKO	ŻOŁĘDZIE	DZIADZIO
DZIURKACZ	DZIEWCZYŃKA	NADZIENIE	MARUDZIĆ
DZIELNY	DZIĘKUJĘ	NADZIEJA	GRODZIĆ
DZIESIĘĆ	DZIĘCIOŁ	NIEDZIELA	RODZINA
DZIEWIĘĆ	DZIK	LUDZIE	URODZINY
DZIECI	DZISIAJ	BĘDZIE	BUDZIK

Opracowała- F. Dudkiewicz/logopeda